Voorverkenning Groene verzekering in grondwaterbeschermingsgebieden

Definitief rapport

BIODIVERSITY
IN BUSINESS

Voorverkenning Groene verzekering in grondwaterbeschermingsgebieden

Colofon

April 2024

Projectgroep / co-financiers

Waterbedrijven:

- WML
- Brabant Water
- Evides
- Vitens
- WMD

Provincies:

- Provincie Limburg
- Provincie Noord-Brabant
- Provincie Gelderland
- Provincie Utrecht
- Provincie Overijssel
- Provincie Drenthe
- Provincie Fryslân

Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant

Auteurs

Frederiek van Lienen, Gertjan Wilpshaar, Biodiversity in Business

Samenwerking

In samenwerking met Eric Hees, Alice Blok en
Peter Leendertse van CLM Onderzoek en Advies

Publicatienummer

Dit rapport is in de CLM bibliotheek te vinden onder publicatienummer 1192

Inhoud

Management samenvatting **4**

1. Inleiding **7**

2. Aanpak **13**

3. Resultaten **14**

4. Haalbaarheid **24**

5. Conclusie en aanbevelingen **27**

6. Referenties **28**

Bijlage: Samenvatting deskresearch **29**

Management samenvatting

De haalbaarheid van het opzetten van een groene verzekering voor de grondwaterbeschermingsgebieden hangt af van verschillende aspecten af die hieronder zijn uitgewerkt.

Politiek

Er is momenteel veel aandacht voor het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Toch is het lastig om dit te reguleren of normeren met wet- en regelgeving (zie de recente ontwikkelingen in de EU). Daarnaast staan agrarische ondernemers op verschillende fronten zeer onder druk vanwege de maatschappelijke opgaven. De groene verzekering is een stimuleringsinstrument, waarvoor op dit moment meer draagvlak waarschijnlijk is dan voor verplichtende instrumenten. Het is een instrument waarmee overheden en drinkwaterbedrijven naast de boer/de teler staan.

Business case

Het stimuleren van vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is een lastige commerciële business case omdat het doel (minder milieubelasting) niet loont en de andere manier van werken veelal kostenverhogend werkt. Er is wel een publieke business case. Op basis van de eerste resultaten uit dit praktijkonderzoek is de inschatting dat de vermeden toekomstige milieukosten/zuiveringskosten van (drink)water en KRW-boetes veel hoger zijn dan de kosten die moeten worden gemaakt om de boeren te helpen met de transitie. Als daarbij ook vermeden kosten voor gezondheid en biodiversiteit worden meegenomen nemen de vermeden kosten alleen maar toe. Deze schatting moet verder onderbouwd worden in een vervolgonderzoek met een meer gedetailleerde business case berekening, maar duidelijk is wel dat het voorkomen van de milieu met de verzekering en andere stimuleringsinstrumenten minder geld kost dan het opruimen van het milieuproblemen en ook de daaraan gerelateerde kosten voor het gezondheidsprobleem.

Sociaal / draagvlak

Bij verschillende partijen in dit praktijkonderzoek spelen morele redenen mee in de afweging om een groene verzekering op te zetten:

- De vervuiler wordt nu beloond voor de verandering, in plaats van dat hij moet betalen voor de vervuiling, is dit wenselijk?
- Een extensiever bouwplan is een simpele oplossing voor minder milieubelasting. Hoe hoog ‘mag’ het saldo van een teler zijn (intensief bouwplan) ten opzichte van de milieubelasting die hij veroorzaakt?

- Hoe gaan overheden en drinkwaterbedrijven om met de koplopers die al werken zonder gewasbeschermingsmiddelen (bijvoorbeeld biologische telers). Worden die beloond?

Een open dialoog en uitwisseling van deze morele redenen is essentieel voor het draagvlak van de groene verzekering.

Uitvoerbaarheid (operationeel)

Bij het organiseren van een verzekering gaat het om het inschatten van de verzekerbaarheid van het risico. Hiervoor zijn criteria voor verzekerbaarheid die worden beoordeeld (DNB; Ray 1967; Pak & Weel 1993). De verzekering moet niet aantrekkelijker zijn dan schadevrij telen. Er is daarom een maximaal verzekerd bedrag. Met een eigen risicodrempel.

Bij het vormgeven van de verzekering wordt onder meer gekeken naar dekkingsvoorwaarden, hoogte van de premie, premiedifferentiatie, eigen risico, risico-preventievoorwaarden. Daarnaast moet er inzicht en controleerbaar bewijs zijn van verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

De financiering van de verzekering kan publiek-privaat zijn (in een transitiefase / transitiemodel). Private partijen kunnen de verzekering uitvoeren, zoals nu ook gebeurt bij de Brede Weersverzekering. De uitvoeringskosten om schade vast te stellen en bedragen die betaald moeten worden bij het uitkeren van schade bepalen de business case voor verzekeraars.

Milieuwinst

De milieuwinst van de verzekering is lastig kwantitatief te maken en wordt bepaald door een aantal factoren. De verzekering is in eerste instantie doelmatig als er milieuwinst wordt behaald die zonder de verzekering niet zou zijn behaald. Een andere, misschien wel belangrijkere winst van de verzekering is echter dat telers door de verzekering meer durven experimenteren bij het verminderen van gebruik van chemische middelen (adoptie, van denken naar doen). Dit veranderaspect kan ook een belangrijk effect zijn van de verzekering, wat kan leiden tot een afname van milieu-impact.

van een kennisprogramma met een verzekering kan effectief zijn om telers een volgende stap te laten in het toepassen van de kennis. En met de verzekering tegen potentieel oogstverlies is dit risico van oogstverlies geen reden meer voor telers om niet mee te doen aan een verduurzamingsprogramma.

Transitiefase en andere instrumenten

De verzekering moet worden gezien als ondersteunend instrument bij een aantal andere instrumenten als onderdeel van een totaal stimuleringskader. In de basis is het verstrekken van kennis en goede voorlichting om preventief te gaan werken essentieel. De combinatie van een kennisprogramma met een verzekering kan effectief zijn om telers een volgende stap te laten in het toepassen van de kennis. En met de verzekering tegen potentieel oogstverlies is dit risico van oogstverlies geen reden meer voor telers om niet mee te doen aan een verduurzamingsprogramma.

Conclusie haalbaarheid

In de projectgroep is een aantal provincies en een aantal drinkwaterbedrijven positief over het verder verkennen van de groene verzekering.

Biodiversity in Business heeft op landelijk niveau ook interesse georganiseerd bij partijen die een rol kunnen spelen in de uitvoering en financiering van een groene verzekering, niet specifiek in grondwaterbeschermingsgebieden maar voor een landelijke inzet.

Op basis van deze verkenning en de conclusies met betrekking tot haalbaarheid is het aan te bevelen om de groene verzekering verder uit te werken in een vervolg wat praktijkgericht is en de vorm van een lerende pilot kan hebben.

Daarbij kunnen het landelijke spoor en deze voorverkenning voor de inzet van de groene verzekering in grondwaterbeschermingsgebieden elkaar zeker versterken.

1. Inleiding

Al jaren wordt gewerkt aan het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Dit is belangrijk, onder meer voor behoud en verbetering van de waterkwaliteit. Er zijn goede resultaten geboekt, maar de afname van het middelengebruik stagneert. Daarnaast staan agrarische ondernemers steeds meer onder druk van verschillende maatschappelijke opgaven. Om agrariërs te helpen bij het terugdringen van het middelengebruik, wordt in dit onderzoek de opzet van een groene verzekering tegen het risico op oogstverlies verkend, om de financiële risico's van verduurzaming te verkleinen.

Aanleiding: evaluatie van het project Schoon Water

In juli 2015 heeft het PBL in het kader van programma Natuur Kapitaal Nederland een casestudie uitgevoerd over het project Schoon Water voor Brabant (PBL, 2015). Doel van het project Schoon Water voor Brabant is om – met name in Brabantse grondwaterbeschermingsgebieden - het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen en de emissies daarvan naar het water te verminderen. Het project biedt voorlichting en faciliteert het delen van kennis en ervaringen onder telers (studieclubs, demo-dagen, etc) over duurzame gewasbescherming. Mede door dit project is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in Noord Brabant de afgelopen 15 jaar aanzienlijk teruggedrongen.

In de casestudie is aangegeven dat de milieubelasting van zowel het grondwater als het oppervlaktewater sterk zijn afgenomen. De gemiddelde milieubelasting van het grondwater in Brabant was in 2015 ten opzichte van de startperiode 2000-2001 met 85% verminderd, terwijl in de periode 2000-2010 landelijk de milieubelasting van het grondwater nauwelijks is gedaald. De gemiddelde milieubelasting van het oppervlaktewater ten opzichte van de startperiode 2000-2001 is met 65% verminderd, terwijl in diezelfde periode vanaf 2001 de daling landelijk daarop achterblijft (CLM, 2015).

Een verdere daling blijkt lastig te realiseren, door de angst bij telers dat het nog verder verminderen van bespuitingen tot een misoogst kan leiden (CLM 2021).

Een belangrijke constatering in de casestudie van PBL was dat in het project Schoon Water het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in 15 jaar aanzienlijk teruggedrongen, *zonder dat daarbij oogstverlies* is opgetreden. Dit betekent dat het gebruik van milieubelastende

gewasbeschermingsmiddelen als vorm van risicomanagement flink verminderd kan worden en vervangen door een intensiever teelt management (scouting, monitoring, duurzame middelen keuze tot zelfs herontwerp/preventie maatregelen). Een alternatieve vorm van risicomanagement, een verzekering, zou hierbij aanvullend als katalysator kunnen dienen, door financiële risico's die telers bij de verduurzaming ervaren af te dekken. In de casestudie is het advies gegeven om de haalbaarheid van een groene verzekering te verkennen voor boeren die geen of minder gewasbeschermingsmiddelen gebruiken.

Ook in andere provincies vinden programma's plaats gericht op verduurzaming van de gewasbescherming. Ook daar speelt het vraagstuk van risicobeleving en zou een 'groene verzekering' kunnen ondersteunen bij extra stappen en minder gebruik. De ontwikkeling van een Groene Verzekering zou op deze manier een bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen.

In dit praktijkonderzoek wordt verkend of een groene verzekering voor de grondwaterbeschermingsgebieden kan worden ingericht. Biodiversity in Business en CLM hebben hun expertises in dit onderzoek gecombineerd. Biodiversity in Business is gespecialiseerd in de ontwikkeling van (financiële) transitie-instrumenten voor verduurzaming van de landbouw. CLM is expert in de beleid- en praktijkkant van gewasbescherming en ziet een risicoverzekering als belangrijke tool om boeren in de praktijk met vertrouwen bespuitingen te vermijden of uit te stellen.

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen in Nederland

Gewasbeschermingsmiddelen worden door telers gebruikt om schade aan het gewas te voorkomen. Deze schade kan worden veroorzaakt door ziektes (door bacteriën, virussen en schimmels), plagen (veroorzaakt door insecten en aaltjes) of onkruiden. Door de schade kan de kwaliteit van een gewas verminderen en/of heeft het gewas minder opbrengst

In 2020 is van het totale gebruik aan gewasbeschermingsmiddelen 90 procent toegepast in elf gewassen. Consumptieaardappelen, pootaardappelen en zetmeelaardappelen zijn samen goed voor 44 procent van het totale gebruik. Daarnaast nemen de volgende teelten een hoog percentage in van het totale gebruik van gewasbeschermingsmiddelen: lelies(bol) (12 procent), tulpen open grond (8 procent), suikerbieten en zaaiuien (7 procent), peren (4 procent), en appels, snijmaïs en wintertarwe (elk 3 procent) (Compendium voor de Leefomgeving). Meer cijfers over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn te vinden op het Compendium voor de Leefomgeving.

De jaarlijkse afzet van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland -als betrouwbare maat voor het gebruik- schommelde afgelopen decennium tussen 9 en 10 miljoen kg. Naast de hoeveelheid middelen die wordt gebruikt is de toxiciteit en het milieurisico van de middelen bepalend voor de daadwerkelijke milieubelasting.

Normoverschrijdingen

Na stikstof is het behalen van de waterkwaliteitsnormen direct een volgend actueel thema in de landbouwtransitie. Uit onderzoek voor het Compendium voor de leefomgeving blijkt dat het aantal overschrijdingen van de norm voor chronische blootstelling van gewasbeschermingsmiddelen nog onvoldoende is gedaald ten opzichte van de referentie 2011 – 2013. In de nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst staat te lezen dat in 2023 die normoverschrijding met 90 procent moet zijn gedaald ten opzichte van 2011-2013; dit doel is nog niet in zicht.

Door milieubelasting in grondwaterbeschermingsgebieden worden:

- De normen van de KaderRichtlijn Water overschreden (KRW)
- De drinkwaternormen van de drinkwaterwinningen overschreden
- Staan we aan de vooravond van hoge investeringen voor extra zuivering van het water.

Gewasarealen in grondwaterbeschermingsgebieden

In tabel 1 (bron: Gewasbescherming in grondwaterbeschermingsgebieden: op zoek naar een 'Risicoverzekering', notitie CLM) is voor de 6 provincies die betrokken zijn bij dit onderzoek weergegeven wat het gewasareaal is in de grondwaterbeschermingsgebieden.

Tabel 1. Gewasarealen in de grondwaterbeschermingsgebieden van 6 provincies in 2019

Gewas/Provincie	Brabant	Limburg	Overijssel	Gelderland	Drenthe	Utrecht	Totaal
Grasland	6764	3361	4544	2619	1679	1309	20275
Mais	3408	1138	1301	648	358	94	6947
Granen	710	2051	133	243	496	34	3666
Aardappelen	939	755	205	71	800	0	2769
Suikerbieten	287	995	14	34	354	0	1684
Tuinbouwgroenten	616	225	4	4	1	4	852
Akkerbouwgroenten	266	317	4	40	19	0	645
Boomkwekerijgewassen en vaste planten	531	153	8	53	0	18	764
Fruit	95	433	3	126	5	15	677
Bloembollen en -knollen	58	56	9	8	38	0	170
Overig	1506	613	82	463	267	18	2949
Totaal	**15180**	**10097**	**6307**	**4309**	**4017**	**1492**	**41398**

Figuur 1. Grondwaterbeschermingsgebieden in Nederland

In figuur 1 is de ligging van de grondwaterbeschermingsgebieden in Nederland weergegeven. Het type gewas dat wordt geteeld bepaalt voor een belangrijk deel de milieudruk op het grondwater. In Noord Brabant is tussen 2014 en 2019 een afname geconstateerd van het maisareaal, is het areaal aan blijvend grasland toegenomen ten opzichte van het tijdelijk grasland en worden er in grondwaterbeschermingsgebieden meer consumptie aardappels en vollegrondsgroenten geteeld dan voorheen. Ook het telen van boomkwekerijgewassen is toegenomen. Cijfers per provincie geven op deze manier inzicht geven in de ontwikkelingen ter plaatse.

Landelijk liggen 2000 agrariërs met hun bedrijven (4% van het landelijk totaal aantal bedrijven) gedeeltelijk of geheel in grondwaterbeschermingsgebieden.

Toolbox drinkwater

Drinkwaterbedrijven en de overheden kunnen samenwerken in de aanpak van normoverschrijdingen in grondwaterbeschermingsgebieden. Hierin hebben de landelijke

overheid, de provincies en de drinkwaterbedrijven ieder hun eigen bevoegdheden en afwegingen. Extra regelgeving kan helpen om de drinkwaterwinningen te beschermen tegen het gebruik van milieubelastende gewasbeschermingsmiddelen, maar hiermee worden agrarische ondernemers beperkt in hun handelen en in hun bedrijfsvoering. Tegelijkertijd willen drinkwaterbedrijven in gesprek blijven met de telers voor het vinden van een goede oplossing.

CLM heeft - samen met drinkwaterbedrijven en provincies - de toolbox drinkwater ontwikkeld zie figuur 2. De instrumenten in deze toolbox voor het beschermen van drinkwaterwinningen variëren van faciliterend naar stimulerend en restrictief. De Groene Verzekering zou in deze toolbox een stimulerend instrument kunnen zijn.

https://www.clm.nl/toolbox-drinkwater/

Instrumentarium voor drinkwaterbedrijven en provincies naar de agrarische ondernemers in grondwaterbeschermingsgebieden

Alle gebruikers van grondwaterbeschermingsgebieden (hierna GWBG) staan voor de opgave om de kwaliteit van bodem en grondwater te beschermen voor de drinkwaterwinning. Agrarisch ondernemers in GWBG hebben met extra regels en wettelijke eisen te maken en willen tegelijkertijd hun verdienvermogen behouden. Provincies en drinkwaterbedrijven willen gesprekspartners blijven van de agrariërs. In deze toolbox worden instrumenten aangereikt om te onderzoeken op welke manier de functies drinkwaterwinning en landbouw duurzaam en toekomstgericht in GWGB samen kunnen gaan.

In deze Toolbox zitten meer dan 30 instrumenten, variërend van faciliterend, stimulerend tot restrictief. Hieronder een alfabetisch overzicht. Ook kunt u de keuzehulp gebruiken als u eenvoudig wilt filteren.

Figuur 2. Toolbox drinkwater

Verkenning Groene Verzekering

De groene verzekering zou een verzekering voor telers kunnen zijn, die geen of minder milieubelastende gewasbeschermingsmiddelen willen gebruiken. De Groene Verzekering kan worden gezien als een aanvullend instrument op bestaande initiatieven gericht op voorlichting, facilitatie (kennisoverdracht, -uitwisseling) over en begeleiding naar duurzame teeltsystemen. Telers die hun teeltsystemen verduurzamen en minder milieubelastende gewasbeschermingsmiddelen gebruiken en toch oogstverlies hebben, zouden aanspraak kunnen maken op deze Groene Verzekering. De verzekering is daarmee een sluitstuk in combinatie met andere instrumenten voor de verduurzaming van het teeltsysteem.

Met de inzet van een groene verzekering kunnen kosten worden bespaard op bijvoorbeeld de aankoop van gewasbeschermingsmiddelen en/of op de loonwerker die niet hoeft te komen. Dit is een voordeel voor de teler. Een deel van de besparing van kosten op gewasbeschermingsmiddelen kan worden gebruikt om de kosten van de verzekering te dekken.

De groene verzekering kan op verschillende manieren worden vormgegeven in samenwerking met verschillende partijen (een verzekeringsmaatschappij met ervaring in gewasverzekering bijvoorbeeld). Een andere optie is om een onderling fonds op te richten met de betrokken agrariërs zelf.

Naast overheden stellen ook afnemers steeds vaker extra eisen met betrekking tot het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelengebruik. De verzekering kan ondersteunend zijn aan het realiseren van deze doelen en eisen.

2. Aanpak

Doel van dit praktijkonderzoek is om te verkennen of en in welke gevallen een groene verzekering kan helpen bij het verminderen van gebruik van milieubelastende gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden. In dit praktijkonderzoek zijn hiervoor de volgende stappen uitgevoerd:

1. Deskresearch

- Start met een bredere verkenning van groene verzekeringsproducten in binnen- en buitenland;
- Kernelementen uit deze verzekeringsproducten worden samengevat en geanalyseerd;
- Deze vormen de basis voor de opzet van het te ontwikkelen verzekeringsproduct.

2. Workshop Waterwerkgroep

Er is een workshop gehouden met drinkwaterbedrijven, provincies, teeltadviseurs, telers en loonwerkers. In deze workshop is verkend of het haalbaar is om een groene verzekering te organiseren. Hierbij is met elkaar verkend:

- waarvoor de groene verzekering ingezet zou kunnen worden;
- wat de kosten en baten van de inzet van de verzekering zou zijn voor de verschillende partijen;
- hoe de verzekering georganiseerd zou kunnen worden en wat de randvoorwaarden zouden moeten zijn.

3. Twee sessies met 3- 4 telers: akkerbouw en fruitteelt

Deelenemers in de sessies waren gangbare telers maar open voor duurzaamheid, geen biologische telers. In de telerssessies is verkend wat de redenen zijn voor telers om gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken, hoe de telers aankijken tegen het idee van de groene verzekering en voor welke middeltoepassingen een verzekering effectief kan zijn.

4. Verkenning haalbaarheid groene verzekering

Op basis van de stappen is verkend of het haalbaar is de groene verzekering in te richten. Daarbij wordt ingegaan op:

- De propositie: voor welke situaties en welke telers kan de verzekering een oplossing zijn?
- De business case: wat zijn de kosten en de baten, voor wie zijn die?
- De haalbaarheid in de zin van draagvlak, economisch, uitvoerbaarheid, beleid en (politieke) timing.

3. Resultaten

De resultaten van dit praktijkonderzoek zijn ingericht en beschreven aan de hand van de beantwoording van de volgende vragen:

- Wat zijn de redenen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen?
- Wat zijn structurele knelpunten voor verandering?
- In welke situaties kan groene verzekering een oplossing zijn?
- Voor welke telers zou een groene verzekering een oplossing zijn?
- Wat is de potentiële vermindering van de milieu-impact in grondwaterbeschermingsgebieden?
- Wat zijn de gedragsveranderingen die kunnen optreden bij het inzetten van een groene verzekering (voorkomen ongewenste effecten, risicovoller telen)?
- Hoe ziet een business case voor de groene verzekering eruit en is het economisch haalbaar?
- Welke voorwaarden zouden moeten/kunnen worden gesteld voor deelname aan een groene verzekering?
- Is het inrichten van een groene verzekering haalbaar vanuit het oogpunt van: politiek, business-case, draagvlak/sociale normen, operationeel, momenten en transitie, andere instrumenten?

3.1 Telerspectief voor gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Wat zijn de redenen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen?

Een verzekering is een vorm van risicomanagement die kan wordt ingezet in situaties waar een risico speelt. **Een risico wordt ingeschat als de kans op een gebeurtenis met negatieve impact (schade) x de omvang van de schade.** De omvang van een oogstverlies van commerciële teelten zoals pootaardappels, is groter dan de omvang van een oogstverlies van bijvoorbeeld maïs.

In de gesprekken met de telers, loonwerkers en teeltadviseurs zijn veel verschillende redenen genoemd om gewasbeschermingsmiddelen in teelten te gebruiken. Die redenen zijn in figuur 3 weergegeven en kunnen in een aantal categorieën worden gegroepeerd:

Markt en keten: het spuiten gebeurt om (potentieel) te kunnen voldoen aan de kwaliteitseisen van de marktpartijen. Hieronder vallen ook fytosanitaire eisen wanneer producten geëxporteerd worden. Er worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt omwille van bijvoorbeeld cosmetische redenen, het openhouden van marktmogelijkheden of omdat het gebruik zekerheid geeft met betrekking tot de leveringsplicht richting afnemers (kwaliteit, kwantiteit en planning).

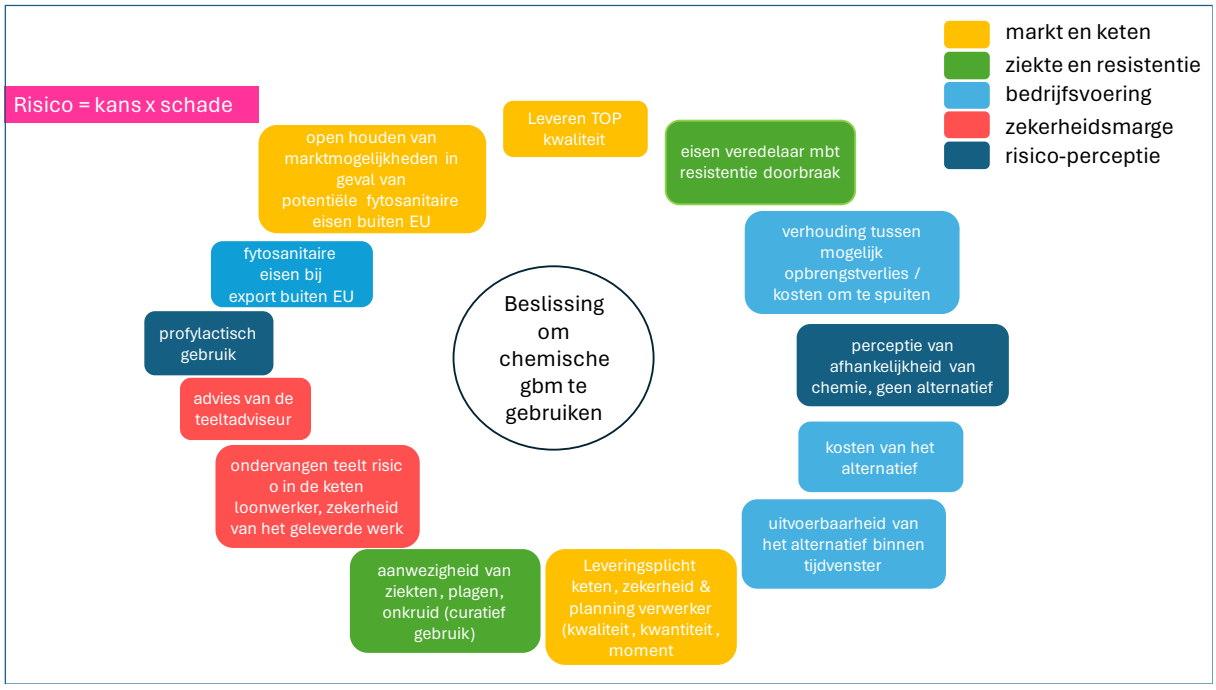
Ziektebestrijding en resistentie: bestrijdingsmiddelen worden in gezet als zich daadwerkelijk ziekten of plagen voordoen, of om te voorkomen dat de resistentiedrempel van bepaalde

gewassen wordt doorbroken.

Bedrijfsvoering: het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen is een kosten-baten vraagstuk en een afweging omwille van de bedrijfsvoering. Het inzetten van chemische middelen in plaats van alternatieven gebeurt omdat het goedkoper is, beter planbaard is en zekerder is dan de alternatieven. De verhouding tussen de kosten van het spuiten en het mogelijke opbrengstverlies is een belangrijke parameter die telers meenemen. Belemmeringen voor het anders organiseren van alternatieven zoals bijvoorbeeld mechanische onkruidbestrijding zijn een reden om middelen te gebruiken (planbaarheid).

Zekerheidsmarge: De verantwoordelijkheid voor het oogstrisico ligt – behalve bij de teler zelf – ook bij verschillende ketenpartners van de telers, bijvoorbeeld de loonwerker of de teeltadviseurs. Om te voorkomen dat zij risico lopen bouwen zij een zekerheidsmarge in, waarbij middelen worden ingezet. De zekerheidsmarges stapelen zich op, waardoor er vaak meer middelengebruik plaatsvindt dan feitelijk nodig is.

Risico-perceptie: het middelen gebruik door telers varieert sterk en is ook afhankelijk van de risicoperceptie van de individuele teler. Sommige telers durven meer risico te nemen dan anderen en/of hebben meer kennis van alternatieven. De inschatting van de kans van voorkomen van een ziekte of plaag is hierin de grootste variabele. Risicoperceptie bij de telers werkt ook profylactisch gebruik in de hand.

Figuur 3. Redenen van telers voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen

Uit figuur 3 kan worden opgemaakt dat niet in alle situaties waarin gewasbeschermings-middelen worden ingezet, risico of risicoperceptie een rol speelt. Een verzekering is alleen effectief daar waar risico's of risicoperceptie een rol spelen. Er moet sprake zijn van een onzeker

voorval. In het geval van bedrijfsmatige redenen van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen of redenen in de categorie 'markt en keten' zal een verzekering niet het geëigende instrument zijn om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen.

In paragraaf 3.3 wordt beschreven in welke gevallen van risico een groene verzekering zou kunnen worden ingezet.

3.2 Structurele oorzaken van het gebruik van teveel gewasbeschermingsmiddelen

Wat zijn structurele knelpunten voor verandering?

Uit de gesprekken en de workshops kwamen de volgende structurele belemmeringen naar voren, die de afname van gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen tegenhouden:

- De omvang en schaalgrootte van de bedrijven is toegenomen. Hierdoor zijn bedrijven minder flexibel, zijn spuitmomenten niet ideaal en zijn de eerste bespuitingen tegen ziekten vaak niet effectief genoeg;
- Er is gebrek aan arbeid in de seizoenspiek, waardoor alternatieven zoals bijvoorbeeld mechanische onkruidbestrijding lastig te organiseren zijn. Er is een hoge capaciteitsdruk bij de loonwerkers;
- Bouwplannen (met name bij aardappels) zijn te intensief;
- Kennis en onderzoeksresultaten over de succesvolle duurzame teeltmethoden zijn te weinig bekend, daar wordt te weinig bekendheid aan gegeven;
- Mechanische bestrijding vraag om een andere manier van werken en een goed plan;
- Perceptie van de afhankelijkheid van chemie maakt dat de ondernemer angst heeft voor oogstverlies;

Naast de bovengenoemde structurele oorzaken spelen de volgende oorzaken een rol bij het 'teveel' gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden:

- Verandering van gewasarealen richting commerciëlere teelten;
- (Ontbreken van) normen voor middelengebruik in grondwaterbeschermingsgebieden.

De groene verzekering kan bovenstaande structurele belemmeringen niet wegnemen, maar kan wel ondersteunend zijn bij het zetten van stappen richting minder gebruik en risicobeheersing.

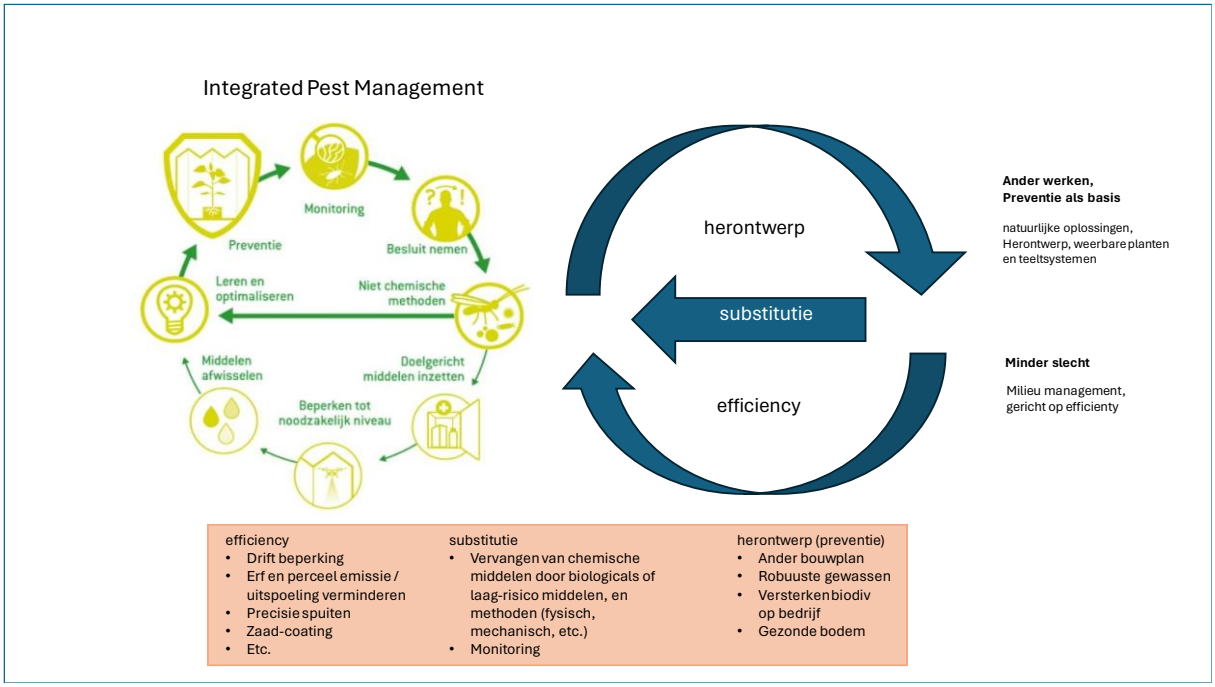
3.3 Propositie en opzet groene verzekering

In welke situaties kan een groene verzekering een oplossing zijn?

Het doel van de groene verzekering is om minder of geen gebruik van gewasbeschermings-middelen te stimuleren om zo negatieve milieu-impact te voorkomen. Het verzekeren van de financiële schade voor de teler als gevolg van het oogstverlies, is dus een afgeleid doel. Het hogere doel is milieuwinst (minder negatieve milieu-impact) en het doel is om de teler te verleiden om op een andere manier aan gewasbescherming te gaan doen (preventie).

In het huidige denken over geïntegreerde gewasbescherming (Integrated Pest Management) hebben telers globaal drie strategische keuzes om minder milieu-impact te realiseren (zie figuur 4). Die keuzes hangen met elkaar samen en zijn in de volgorde 1-3 moeilijker te implementeren.

1. Telers kunnen allereerst minder gewasbeschermingsmiddelen spuiten en efficiëntie-maatregelen nemen. Deze milieumanagement maatregelen staan het minst ver af van hun huidige manier van werken;
2. Daarnaast kunnen zij middelen vervangen door andere middelen (substitutie door minder schadelijke middelen te gebruiken), of kunnen zij alternatieve methoden gebruiken;
3. De grootste verandering vindt plaats wanneer telers overgaan op een herontwerp van hun teeltsysteem. Dit betekent dat het teeltsysteem anders wordt ingericht en weerbaarder wordt gemaakt om ziektes te voorkomen. Dit kan met maatregelen die zich richten op versterking van de natuurlijke omgeving, de bodemgezondheid op peil te brengen, het gebruik van weerbare rassen, een minder intensief bouwplan. De maatregelen die in die strategie vallen hebben de grootste consequenties op de bedrijfsvoering en zijn daarom het lastigst om te implementeren.

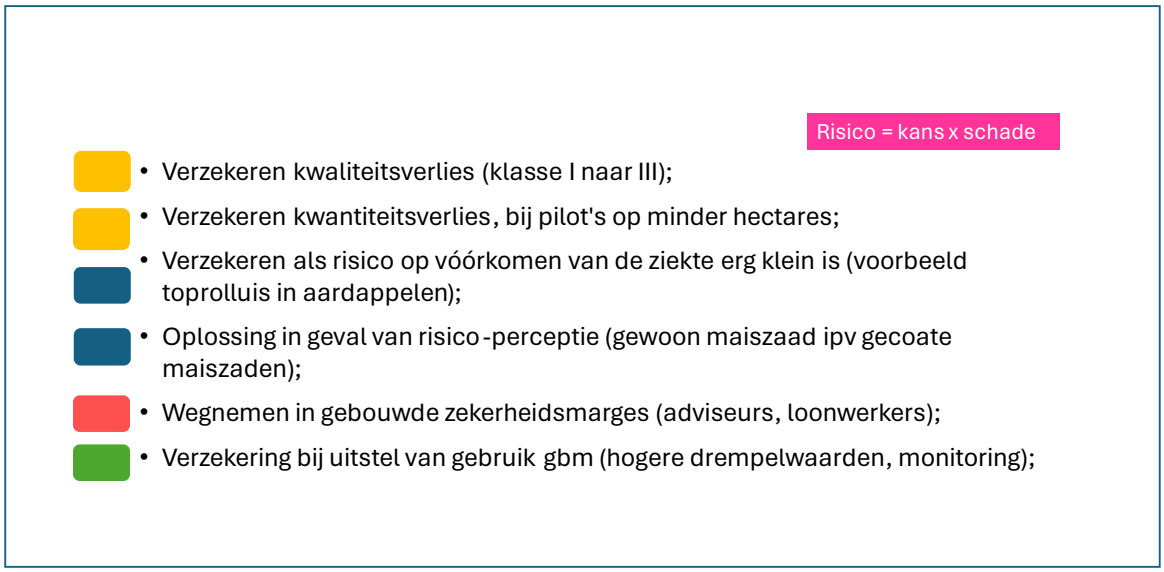

Figuur 4. Integrated Pest Management en de relatie tussen milieu-efficiëntie, substitutie en herontwerp (preventie)

Verzekeren is een financiële vorm van risicomanagement. De groene verzekering kan worden ingezet wanneer telers in transitie gaan en door minder of geen gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (efficiency spoor) of bij de inzet van alternatieven (substitutie) of herontwerp risico's lopen. Als een teler minder gewasbeschermingsmiddelen gaat gebruiken, zal hij naast de financiële verzekering wel ook op andere manieren zijn gewasgezondheid op peil moeten houden. Dit laat zien dat de strategieën van efficiency, substitutie en herontwerp met elkaar samenhangen. De financiële verzekering komt niet in plaats van preventieve maatregelen, de teler zal naast de verzekering altijd preventieve maatregelen moeten gaan

nemen om de gewasgezondheid op peil te brengen/houden.

Een groene verzekering kan in veel verschillende situaties waar risico's zich voordoen ingezet worden. In figuur 5 zijn enkele voorbeeldsituaties uitgewerkt. Afhankelijk van de bedrijfsstrategie van de teler en de mate waarin hij risico's percipieert zullen situaties waarin de verzekering kan bijdragen aan minder milieu-impact uitgewerkt kunnen worden (in combinatie met specifieke doelgroepen). Voor het milieu-efficiency spoor zijn hieronder enkele situaties uitgewerkt waarin de telers een risico op oogstverlies lopen, of in situaties waar telers denken dat ze een risico lopen.

Figuur 5. Voorbeeldsituaties waarin een groene verzekering van toepassing kan zijn.

Uit bovenstaande voorbeelden is op te maken dat **een groene verzekering voor verschillende situaties en verschillende doelgroepen kan worden ingezet, daar waar in die situaties risicobeheersing en risicoperceptie een rol speelt.** De keuze van de propositie hangt af van het beoogde doel / het geformuleerde doel. Gaat het om het bereiken van zoveel mogelijk telers met een bepaalde teelt? Gaat het om het behalen van normen in een specifiek gebied? Gaat het om het meenemen van alle telers in een specifiek gebied?

3.4 Potentiële milieuwinst

Wat is de potentiële milieuwinst van deze verzekering in grondwaterbeschermingsgebieden?

Het kwantificeren van de potentiële milieuwinst van de verzekering doordat er minder gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden worden gebruikt is lastig. Belangrijk bij het vaststellen van de milieuwinst is het formuleren van de uitgangssituatie / de referentie.

Hieronder wordt beschreven hoe dit beter inzichtelijk gemaakt zou kunnen worden met een aantal stappen:

1. Gewasarealen in het grondwaterbeschermingsgebied bepalen;
2. Milieudruk per gewas inzichtelijk maken via milieubelastingspunten per hectare (aannames op basis van gemiddeld gebruik);
3. Metingen en overschrijdingen van middelen in grondwaterbeschermingsgebieden;
4. Aantal telers met het betreffende gewas in het grondwaterbeschermingsgebied inzichtelijk maken;
5. Afname gebruik concreet maken aan de hand van de propositie van de verzekering;
6. Vertalen naar de oppervlakte van het totale grondwaterbeschermingsgebied.

Met bovenstaande stappen kan een eerste inschatting worden gemaakt van de potentiële milieuwinst door de verzekering.

In de workshop en de gesprekken met de telers zijn hele concrete voorbeelden genoemd als het gaat om de afname van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (stap 4). Men noemde bijvoorbeeld een afname van 8 keer naar 6 keer spuiten op aardappels (25% vermindering), het niet meer spuiten tegen de toprolluis (100% vermindering) of het minder spuiten van herbiciden in de fruitteelt onder de rijen van 4x naar 2x per jaar (reductie van 50%).

Zoals gezegd is de methodiek van het kwantificeren van de milieuwinst dus afhankelijk van de referentie.

Een positief bijeffect van de verzekering op langere termijn kan zijn dat telers meer gewend raken aan de duurzamere teelttechnieken en stappen zetten voor het herontwerp van hun teeltsysteem. Dus de eerste inschatting van de milieuwinst kan een aanloop zijn / het begin zijn van een groter effect op langere termijn (veranderwinst).

De verzekering is hier omschreven als een stimuleringsinstrument, waar telers vrijwillig gebruik van kunnen maken. De potentiële milieuwinst van de verzekering kan worden beïnvloed wanneer de verzekering wordt ingezet in combinatie met andere vrijwillige of verplichtende maatregelen. Dit laatste kan bijvoorbeeld een situatie zijn waarin een verbod op gebruik van een bepaald middel of een bespuiting tegen een bepaalde ziekte wordt verzacht door een verzekering.

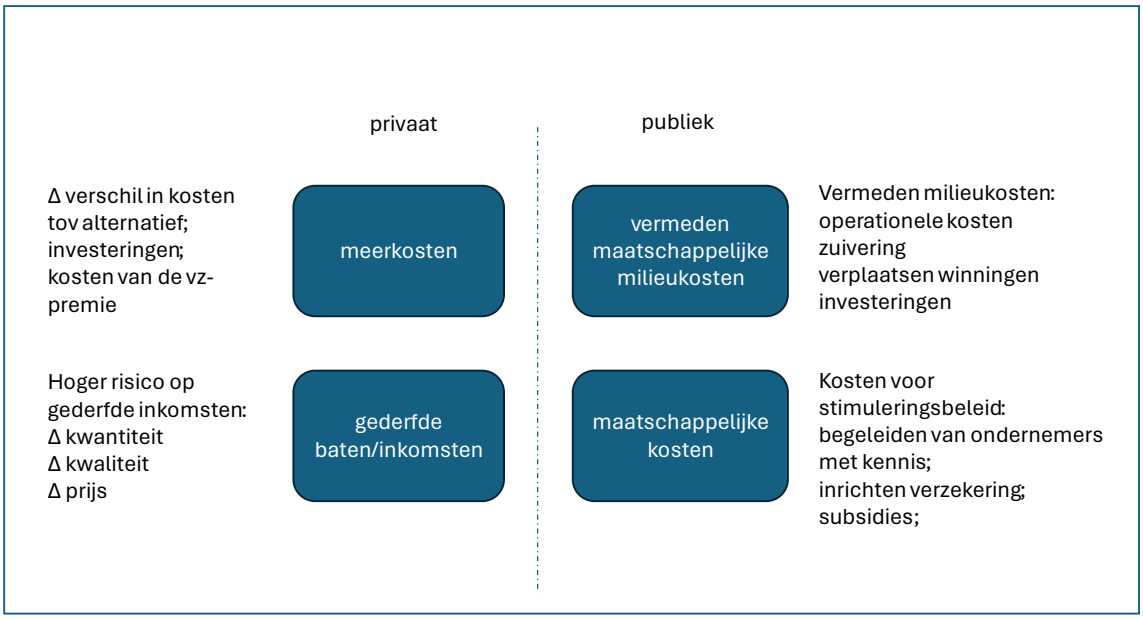
Belangrijk is om te benadrukken dat er altijd milieuwinst wordt behaald wanneer er minder gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, ook al zou er (in het slechtste geval) een (deel van de) oogst verloren gaan en de verzekering moeten uitkeren.

3.5 De business case

Wat is de business case van de groene verzekering, is het economisch haalbaar?

Aan het terugdringen van het gewasbeschermingsmiddelengebruik zitten kosten en baten, zowel voor private partijen (de telers en andere agro-ketenpartners) als voor (semi-) publieke partijen zoals rijksoverheid, provincies, drinkwaterbedrijven en waterschapen. Aan de financiële afweging van de inrichting van de verzekering zit dus een publieke en een private kant. Een schematische vertaling van de publieke en private kosten en baten van de groene verzekering

is weergegeven in figuur 6. Door de vermeden maatschappelijke lange termijn kosten te beschouwen als baten van een duurzaam agrarisch model ontstaat financiële ruimte om de verzekering te organiseren en te bekostigen. Wanneer de publieke en private kosten en baten aan elkaar worden gerelateerd, zal de meerwaarde van een duurzamere en toekomstgerichtere landbouw positiever worden gewaardeerd.

Figuur 6. De business case van de groene verzekering is publiek-privaat

In de workshop en de telerssessies zijn de kosten en baten van de business case van de groene verzekering verkend. Hieronder is beschreven welke kosten (K), baten (B) en risico's (R) zijn genoemd.

Publiek

Door het voorkómen van bovenbeschreven milieuschade en gezondheidsschade, worden op de langere termijn maatschappelijke kosten vermeden.

Provincies

- betere relatie met de sector / doelen gehaald (B)
- op langere termijn minder kosten voor stimuleringsmaatregelen (B)
- geen ugg-maatregelen (B)
- geen verplichtende maatregelen (B)
- geen gesprekken met de sector (B)
- geen schadeclaims (B)
- minder uren inzet Ups (B)
- minder WOB/WOO verzoeken (B)
- minder handhavingsverzoeken (B)
- minder monitoring (KRW) (B)

- geen boetes uit Brussel (KRW 2027) (B)

Drinkwaterbedrijven

- kosten: slechtere ruwwater kwaliteit vraagt duurder complexere zuiveringen (K)
- sluiten van kwetsbare winningen en vervangen door nieuwe kost 100'en miljoenen (K)
- kosten: verlies van draagvlak voor winningen bij verplichtende maatregelen voor boeren in gwbg (K)
- op den duur minder zuiveringskosten tgv gbm (B)
- waterzuiveringsstap voorkomen (bouwen) 25 miljoen (B)
- winningen verplaatsen (B)

Waterschappen:

- geen boete kader richtlijn water (KRW)

Privaat

Als een teler minder milieubelastende gewasbeschermingsmiddelen gaat gebruiken, zal hij vaak meerkosten hebben van de alternatieve manier van werken. Bijvoorbeeld van mechanische bestrijding, zoals wieden en schoffelen, natuurlijk bestrijding door natuurlijke vijanden van het insect dat de plaag veroorzaakt, maar ook van maatregelen zoals beter bodembeheer en strokenteelt.

In de workshop met drinkwaterbedrijven en provincies en de gesprekken met de telers zijn de volgende kosten (K) en baten (B) verkend.

Telers:

- meer opbrengst/prijs product door deelname keurmerk? (wel voor biologisch, nog niet voor PlanetProof, etc.) (B)
- volgende crisis (a la stikstof) – verbod/abrupt stilleggen van de emissies (gbn, nitraat, etc.) omdat KRW doelen niet gehaald worden (K)
- lagere kosten gbm (B)
- meer afzetmogelijkheden (B)
- meerprijs (B)
- (boomteelt) minder kosten gwb middelen € 1.000,- per ha
- Extra arbeidskosten €10.000 per ha (K)
- €10.000 – 25.000 kwaliteitsrisico (R)
- meer risico (perceptie) (R)
- meer arbeidskosten en loonwerkkosten (K)
- minder controle over de teelt (R)
- 10 jaar >, minder gbm, minder "nieuwe middelen", > acceptatie burgers (B)
- minder chemie -> "geeft "meer" opbrengsten gewas meer 10-15% (B)
- besparing op inzet hoeveelheid chemie (B)

- effect inzet duurzame/robuuste teelten= 2/3 cycli verder (B)
- afdekken risico's of een mogelijke potentieel risico (extra spuiten om risico's uit te sluiten) (K)
- (hogere kosten): door teeltverbod in bepaald gebied (R)
- (hogere kosten): aanschaf duurdere machines (euro 100.000) + bijkomende onderhoudskosten (K)

Loonwerkers:

- minder gbm -> minder marge (K)
- hogere kosten (inkomsten loonwerker, kosten teler) mechanisatie (K)
- gbm 1 fte, mechanisch meer dan 1,5 fte (K)
- ander werk, duurzaam loonwerk ? (B)?

Publiek private samenwerking loont

De financiële baten van het verminderen van het gewasbeschermingsmiddelengebruik zijn het grootst voor de publieke partijen. Daarom is het voor de borging van het project belangrijk een blijvende, lange termijn samenwerking tussen publieke en private partijen op te zetten, met afspraken om gezamenlijke voorwaarden en ambities te formuleren.

Als publieke partners op korte termijn de economische risico's van de transitie afdekken door middel van de groene verzekering, zullen hiermee maatschappelijke schadekosten op de lange termijn worden bespaard en wordt de transitie naar een duurzamer landbouwsysteem gestimuleerd. Opgemerkt moet worden dat er ook andere manieren zijn om milieuwinst te realiseren. Het stellen van normen of strengere wet- en regelgeving kunnen ook effectief zijn. Maar zolang dat niet gebeurt, kan de groene verzekering een effectief transitie-instrument zijn om verandering op te starten en aan te jagen.

Voor het verder doorrekenen van de business case van de groene verzekering moeten er voor de bepaalde verzekerings-propositie de volgende vragen worden beantwoord:

- Hoeveel kost het om de verzekering te organiseren?
- Hoeveel geld moet er gereserveerd worden om eventuele schades uit te keren?
- Hoeveel milieuwinst / maatschappelijke winst wordt er behaald met de verzekering?
- Hoeveel overheidsgeld wordt met de inzet van de verzekering bespaard op alternatieve manieren om dezelfde maatschappelijke winst te behalen?

Maatschappelijke winst

Door het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelengebruik wordt maatschappelijke meerwaarde gecreëerd. Er komen minder schadelijke stoffen terecht in het omliggende oppervlaktewater, natuur en de bodem. Hierdoor verbetert de waterkwaliteit en bodemkwaliteit, en ondervinden ook planten en dieren minder schade.

Het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelengebruik heeft ook een positief effect op volksgezondheid, in de eerste plaats voor de telers zelf en hun families en buren (RIVM, 2021). Onderzoek toont aan dat er een verband is tussen het gebruik van neurotoxische gewasbeschermingsmiddelen en de ziekte van Parkinson. Deels zijn deze middelen inmiddels verboden in Nederland, maar een aantal nog toegelaten middelen zijn onvoldoende getest en mogelijk ook een risico voor het ontstaan van de ziekte.

Naast de financiële 'winst' is er dus maatschappelijke winst en veranderwinst van het organiseren van de verzekering.

3.6 Randvoorwaarden voor deelname

Welke voorwaarden zouden moeten/kunnen worden gesteld aan deelname aan groene verzekering?

Bij het opzetten van de verzekering is het belangrijk dat de verzekering zelf geen risicovol gedrag van de telers stimuleert. Er moet dus geen verkeerde prikkel uit gaan van het feit dat er een instrument is om oogstrisico's af te dekken. Bij het uitwerken van de verzekering is het daarom belangrijk voorwaarden voor deelname op te nemen. Mogelijke randvoorwaarden zijn:

- Preventie maatregelen om oogstrisico's te verminderen;
- Eigen risicodrempel inbouwen;
- Deelname aan begeleidingsprogramma's of kennisoverdrachtmomenten.

4. Haalbaarheid

Is het inrichten van een groene verzekering haalbaar vanuit de volgende gezichtspunten: politiek, business-case, draagvlak/sociale normen, uitvoerbaarheid (operationeel), milieuwinst, transitiefase en andere instrumenten?

De haalbaarheid van het opzetten van een groene verzekering hangt af van verschillende aspecten af die hieronder zijn uitgewerkt.

Politiek

Er is momenteel veel aandacht voor het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Toch is het lastig om dit te reguleren of normeren met wet- en regelgeving (zie de recente ontwikkelingen in de EU). Daarnaast staan agrarische ondernemers op verschillende fronten zeer onder druk vanwege de maatschappelijke opgaven. De groene verzekering is een stimuleringsinstrument, waarvoor op dit moment meer draagvlak waarschijnlijk is dan voor verplichtende instrumenten. Het is een instrument waarmee overheden en drinkwaterbedrijven naast de boer/de teler staan.

Business case

Het stimuleren van vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is een lastige commerciële business case omdat het doel (minder milieubelasting) niet loont en de andere manier van werken veelal kostenverhogend werkt. Er is wel een publieke business case. Op basis van de eerste resultaten uit dit praktijkonderzoek is de inschatting dat de vermeden toekomstige milieukosten/zuiveringskosten van (drink)water en KRW-boetes veel hoger zijn dan de kosten die moeten worden gemaakt om de boeren te helpen met de transitie. Als daarbij ook vermeden kosten voor gezondheid en biodiversiteit worden meegenomen nemen de vermeden kosten alleen maar toe. Deze schatting moet verder onderbouwd worden in een vervolgonderzoek met een meer gedetailleerde business case berekening, maar duidelijk is wel dat het voorkomen van de milieu met de verzekering en andere stimuleringsinstrumenten minder geld kost dan het opruimen van het milieuproblemen en ook de daaraan gerelateerde kosten voor het gezondheidsprobleem.

Sociaal / draagvlak

Bij verschillende partijen in dit praktijkonderzoek spelen morele redenen mee in de afweging om een groene verzekering op te zetten:

- De vervuiler wordt nu beloond voor de verandering, in plaats van dat hij moet betalen voor de vervuiling, is dit wenselijk?
- Een extensiever bouwplan is een simpele oplossing voor minder milieubelasting. Hoe hoog

'mag' het saldo van een teler zijn (intensief bouwplan) ten opzichte van de milieubelasting die hij veroorzaakt?
- Hoe gaan overheden en drinkwaterbedrijven om met de koplopers die al werken zonder gewasbeschermingsmiddelen (bijvoorbeeld biologische telers). Worden die beloond?

Een open dialoog en uitwisseling van deze morele redenen is essentieel voor het draagvlak van de groene verzekering.

Uitvoerbaarheid (operationeel)

Bij het organiseren van een verzekering gaat het om het inschatten van de verzekerbaarheid van het risico. Hiervoor zijn criteria voor verzekerbaarheid die worden beoordeeld (DNB; Ray 1967; Pak & Weel 1993). De verzekering moet niet aantrekkelijker zijn dan schadevrij telen. Er is daarom een maximaal verzekerd bedrag. Met een eigen risicodrempel.

Bij het vormgeven van de verzekering wordt onder meer gekeken naar dekkingsvoorwaarden, hoogte van de premie, premiedifferentiatie, eigen risico, risico-preventievoorwaarden. Daarnaast moet er inzicht en controleerbaar bewijs zijn van verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

De financiering van de verzekering kan publiek-privaat zijn (in een transitiefase / transitiemodel). Private partijen kunnen de verzekering uitvoeren, zoals nu ook gebeurt bij de Brede Weersverzekering. De uitvoeringskosten om schade vast te stellen en bedragen die betaald moeten worden bij het uitkeren van schade bepalen de business case voor verzekeraars.

Milieuwinst

De milieuwinst van de verzekering is lastig kwantitatief te maken en wordt bepaald door een aantal factoren. De verzekering is in eerste instantie doelmatig als er milieuwinst wordt behaald die zonder de verzekering niet zou zijn behaald. Een andere, misschien wel belangrijkere winst van de verzekering is echter dat telers door de verzekering meer durven experimenteren bij het verminderen van gebruik van chemische middelen (adoptie, van denken naar doen). Dit veranderaspect kan ook een belangrijk effect zijn van de verzekering, wat kan leiden tot een afname van milieu-impact.

Transitiefase en andere instrumenten

De verzekering moet worden gezien als ondersteunend instrument bij een aantal andere instrumenten als onderdeel van een totaal stimuleringskader. In de basis is het verstrekken van kennis en goede voorlichting om preventief te gaan werken essentieel. De combinatie van een kennisprogramma met een verzekering kan effectief zijn om telers een volgende stap te laten in het toepassen van de kennis. En met de verzekering tegen potentieel oogstverlies is dit risico van oogstverlies geen reden meer voor telers om niet mee te doen aan een verduurzamingsprogramma.

Conclusie haalbaarheid

In de projectgroep is een aantal provincies en een aantal drinkwaterbedrijven positief over het verder verkennen van de groene verzekering.

Biodiversity in Business heeft op landelijk niveau ook interesse georganiseerd bij partijen die een rol kunnen spelen in de uitvoering en financiering van een groene verzekering, niet specifiek in grondwaterbeschermingsgebieden maar voor een landelijke inzet.

Op basis van deze verkenning en de conclusies met betrekking tot haalbaarheid is het aan te bevelen om de groene verzekering verder uit te werken in een vervolg wat praktijkgericht is en de vorm van een lerende pilot kan hebben.

Daarbij kunnen het landelijke spoor en deze specifieke verkenning voor de inzet van de groene verzekering in grondwaterwingebieden elkaar zeker versterken.

5. Conclusie en aanbevelingen

Conclusie

In de projectgroep is een aantal provincies en een aantal drinkwaterbedrijven positief over het verder verkennen van de groene verzekering.

Biodiversity in Business heeft op landelijk niveau ook interesse georganiseerd bij partijen die een rol kunnen spelen in de uitvoering en financiering van een groene verzekering, niet specifiek in grondwaterbeschermingsgebieden maar voor een landelijke inzet.

Op basis van deze verkenning en de conclusies met betrekking tot haalbaarheid is het aan te bevelen om de groene verzekering verder uit te werken in een vervolgonderzoek wat praktijkgericht is en de vorm van een lerende pilot kan hebben.

Daarbij kunnen het landelijke spoor en deze specifieke verkenning voor de inzet van de groene verzekering in grondwaterwingebieden elkaar zeker versterken.

Aanbevelingen

Op basis van dit praktijkonderzoek gericht op de grondwaterbeschermingsgebieden hebben wij de volgende aanbevelingen:

1. Sluit een coalitie van samenwerkende water- en gebiedspartijen met deelname van in ieder geval provincie, drinkwaterbedrijven en waterschappen, om de groene verzekering als instrument voor elkaar te krijgen en de financiële middelen hiervoor te organiseren. Op deze manier is gezamenlijk draagvlak verzekerd en kunnen de kosten worden gedeeld, waardoor een synergie van belangen ontstaat;

2. Werk de verzekering als instrument voor grondwaterbeschermingsgebieden verder uit, in aanvulling op een duurzaam teeltprogramma en/of andere maatregelen die helpen bij de transitie naar verduurzaming van de landbouw. Daarbij is het belangrijk dat het instrument helpt om alle telers in een gebied te bereiken, zodat gebiedsdekkend resultaat wordt geboekt. Verken hoe de verzekering met andere mogelijke instrumenten in de grondwaterwingebieden gecombineerd zou kunnen worden;

3. Bepaal met de coalitie wat de beste proposities zijn in de grondwaterwingebieden om de verzekering op te richten. De groene verzekering is een flexibel instrument afhankelijk van de beoogde milieu- en overige doelen van de partijen;

4. Wacht niet met het opzetten van de verzekering als stimulerend (vrijwillig) instrument op nieuwe aanvullende wet- of regelgeving (verplichtende instrumenten). De inzet van de verzekering zal direct leiden tot milieuwinst. Het succes van de verzekering hangt af van de bereikte milieuwinst ten opzichte van de kosten van het organiseren van de verzekering,

voor de verschillende partijen.

5. De meervoudige waarde van de groene verzekering zit naast de directe milieuwinst in de transitie (verander) winst, doordat telers daadwerkelijk stappen durven te zetten in duurzame gewasbescherming welke op termijn leidt tot nog meer milieuwinst. Daarnaast zijn winst in biodiversiteit en gezondheid belangrijke positieve effecten, die in dit praktijkonderzoek gericht op waterkwaliteit niet belicht zijn, maar vanuit het algehele maatschappelijk belang absoluut zeer relevant zijn.

6. Referenties

PBL, 2015. Lienen, F. van & M. Schuerhoff. Duurzaam gebruik van natuurlijk kapitaal voor Schoon Water in Brabant: van succesvol project naar verankering in de bedrijfspraktijk.

CLM, 2015. Schoon Water voor Brabant, Rapportage 2010-2013, Centrum voor Landbouw en Milieu, Culemborg.

CLM, 2024. Notitie Gewasbescherming in grondwaterbeschermingsgebieden: op zoek naar en risicoverzekering.

Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030, Ministerie van Landbouw Natuur en Voedsel.

Gezonde Groei, Duurzame Oogst, Tweede nota duurzame gewasbescherming periode 2023 tot 2023. Rijksoverheid

Bijlage: Samenvatting deskresearch

Het onderdeel deskresearch van deze verkenning richtte zich op het beantwoorden van de vragen of het inrichten van een groene verzekering haalbaar en effectief is en wat ervoor nodig is om een groene verzekering op te zetten. De rapportage van het hele deskresearch naar bestaande verzekeringen is **hier** in te zien.

Uit de rapporten zijn vijf belangrijke bevindingen opgedaan:

1. **De positionering van een groene verzekering in de systeemtransitie:** De groene verzekering moet worden geïntegreerd met andere transitie-instrumenten, zoals beleid voor geïntegreerde gewasbescherming, adviesdiensten en subsidies voor duurzame praktijken. Het is belangrijk om niet alleen te focussen op individuele maatregelen, maar ook op bredere systeemveranderingen zoals geïntegreerde gewasbescherming en duurzame teeltsystemen. De groene verzekering dient als sluitstuk om de verandering mogelijk te maken. Met dit instrument als aanvulling op de andere instrumenten, hebben de agrarische ondernemers geen financiële belemmering meer om met het verminderen van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aan de slag te gaan.
2. **Inzichtelijk maken van financiële ruimte:** Een van de sleutelfactoren voor het succes van een groene verzekering is het duidelijk inzichtelijk maken van financiële ruimte. Dit betekent het berekenen van de kosten en baten van het instrument, zodat alle betrokken partijen een goed beeld hebben van de investeringen en maatschappelijke opbrengsten. Dit inzicht helpt om de haalbaarheid van de verzekering te beoordelen en belanghebbenden te overtuigen.
3. **Het betrekken van telers, ketenpartijen en overheid:** Het betrekken van diverse partijen, waaronder keten- en marktpartijen, verzekeraars en overheden, is van groot belang. Samenwerking tussen deze partijen versterkt de implementatie van een groene verzekering. Het creëert een breed draagvlak en maakt de ontwikkeling, financiering en uitvoering van het instrument makkelijker. Bovendien kunnen ketenpartijen gezamenlijke doelen en verantwoordelijkheden vaststellen.
4. **Onafhankelijke derde partij:** Het succes van een groene verzekering kan worden vergroot door de betrokkenheid van een onafhankelijke derde kracht. Deze partij kan fungeren als een tussenpersoon die de implementatie en uitvoering van de verzekering overziet en coördineert. Een onafhankelijke derde partij kan het vertrouwen vergroten, de transparantie bevorderen en de belangen van alle stakeholders behartigen. Deze partij is hiermee een nieuwe kracht in het agrarische speelveld, met een ambitie om de benodigde veranderingen te implementeren en de transitie aan te jagen.
5. **Timing:** Het juiste moment van implementatie van een groene verzekering is van cruciaal belang. Een goede timing zorgt ervoor dat de verzekering effectief kan inspelen op de behoeften van telers die willen overstappen op duurzame praktijken, waardoor de acceptatie en adoptie van de verzekering worden vergemakkelijkt.

Hoewel het concept van een groene verzekering veel potentie heeft, zijn er ook uitdagingen en obstakels weergegeven. Zo wordt in sommige rapporten gesproken over weinig draagvlak bij telers en agrarische organisaties voor groene verzekeringen. Daarnaast kan er sprake zijn van hoge uitvoeringskosten.

De conclusies benadrukken het belang van samenwerking, afstemmen van beleid en een integrale aanpak om de transitie naar duurzame gewasbescherming succesvol te realiseren. Dit onderzoek wordt gebruikt als basis om de praktische haalbaarheid van een groene verzekering verder te onderzoeken.

Op basis van de beschreven onderzoeken komen we in deze synthese tot de conclusie dat een groene verzekering potentieel waardevol kan zijn, mits het instrument goed wordt ontworpen en alleen wordt ingezet als aanvullend op andere transitie-instrumenten.

In de beleidslijn en de evaluaties van de nota's en het uitvoeringsprogramma wordt een financieel instrument (een vangnet of groene verzekering) als één van de oplossingsrichtingen aangeduid. De op te richten groene verzekering moet worden gezien als sluitstuk van dit vangnet (aanvullend instrument), om de boeren het laatste duwtje in de rug te geven om in transitie te gaan. Met het aanbieden van de verzekering wordt er bij agrariërs en telers een financiële belemmering weggenomen zodat ze met de verandering aan de slag kunnen gaan.

Het volledige rapport deskresearch kan worden opgevraagd bij Biodiversity in Business.

Referentielijst deskresearch

1. EZ (2013), Nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst. Den Haag: EZ.
2. Lienen, F. van & M. Schuerhoff (2015). "Duurzaam gebruik van natuurlijk kapitaal voor Schoon Water in Brabant: van succesvol project naar verankering in de bedrijfspraktijk." PBL.
3. Seegers, S.H.J.F. et al (2000). "Groen verzekerd? Risicoverzekeringen als instrument voor milieuwinst in gewasbescherming." CLM.
4. Silvis, H.J., van Rijswick, C.W.J., de Bont, C.J.A.M (2001). "Alternatieve instrumenten voor het EU-landbouwbeleid?" LEI.
5. Tiktak, A. et al (2019). "Geïntegreerde Gewasbescherming nader beschouwd: tussen evaluatie van de nota Gezonde groei, duurzame oogst." PBL.
6. Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030, Ministerie van Landbouw Natuur en Voedsel.
7. Witmond, B. et al (2021). "Economische prikkels weerbare teeltsystemen: een inventarisatie van economische prikkels die bijdragen aan de transitie naar weerbare teeltsystemen." Ecorys.
8. https://www.insurancebusinessmag.com/au/news/environmental/wtw-calls-for-bolstering-parametric-insurance-solution-in-queensland-464419.aspx. Oktober 2023

Dit onderzoek is uitgevoerd door Biodiversity in Business, in samenwerking met CLM Onderzoek en Advies.

Contact

info@biodiversityinbusiness.eu

06 4220 6440

www.biodiversityinbusiness.eu

BIODIVERSITY
IN BUSINESS